

І. Г. СМІРНОВ,

д. геогр. н., професор,

Київський національний університет

імені Тараса Шевченка,

м. Київ

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ КРАЇН У ТУРИЗМІ ТА ЇЇ ВИЗНАЧЕННЯ

Конкурентоспроможність у туризмі розглядається як один із важливих напрямків географічних та економічних досліджень у працях Т.Сорокіної [2], Н. Морозової [1], Крауча та Рітчі [3], Дваєра та Кіма [4]; цінова конкурентоспроможність – в працях Форсайта і Дваєра [5]. Є різні підходи до визначення конкурентоспроможності національного туристичного господарства на світовому ринку. Один із них – це методика розрахунку коефіцієнту виявлених порівняльних переваг (RCA, англ. Registered Competitive Advantages), який визначається як відношення частки країни на світовому ринку даного товару до частки країни у світовому експорті [6, 181]. Дана методика по відношенню до туристичного господарства дозволяє визначити, наскільки привабливим для іноземних споживачів є турпродукт певної країни в порівнянні з іншими статтями її експорту. Застосування коефіцієнту RCA туристичного господарства в якості показника конкурентоспроможності країни на світовому туристичному ринку ґрунтується на прямій залежності іноземних туристичних прибуттів від стану експорту вихідної держави. Розрахунки рекомендується здійснювати за наступною таблицею (табл.1).

Таблиця 1. Показники конкурентоспроможності туристичного виробництва країн світу [6, 181]

Країна	Експорт товарів та послуг, млрд.дол.	Частка країни у світовому експорті товарів та послуг, %	Прибуття іноз. туристів, млн.осіб	Частка країни у світовому прибутті іноз. туристів, %	Показник конкурентоспроможності туристичного виробництва країни
--------	--------------------------------------	---	-----------------------------------	--	---

Перевагою цього підходу є можливість самостійного визначення рівня конкурентоспроможності країн світу у сфері туризму на потрібний рік, оскільки показники величини експорту товарів та послуг країн світу та показники прибуття іноземних туристів є у вільному доступі в довідниках (у т.ч. в Інтернеті). За Д. С. Ушаковим, що рекомендує цю методику [6, 199–200], показник конкурентоспроможності туристичного виробництва змінюється від 57,73 (найвищий показник, Багамські о-ви) до 0,09 (найнижчий показник, Японія) при середньосвітовому рівні 1,0. Відповідно, країни діляться одразу на 2 групи: 1) у яких показник конкурентоспроможності вище середньосвітового; 2) у яких показник нижче середньосвітового. У першій групі виділяються підгрупи: 1) країни з дуже високим показником конкурентоспроможності туристичного продукту та його виробництва (коефіцієнт $RCA > 10$); 2) країни з високим показником коефіцієнта RCA (3-10). Агрегуючі показники експорту та туристичних прибуттів різних країн, можна скласти таблицю показників конкурентоспроможності туристичного виробництва в регіонах планети (табл.2).

Таблиця 2. Конкурентоспроможність туристичного виробництва в регіонах світу [6, 204]

Регіон світу	Експорт, млрд.дол.	Частка на світовому туристичному ринку, %	Показник конкурентоспроможності туристичного виробництва
Європа	2214,8	52,1	1,25
Америка	845,9	27,3	1,72
АТР	1188	15,6	0,70
Решта світу	1096	5	0,24

З таблиці 2 видно, що незважаючи на безумовне лідерство Європи як туристичного напрямку, конкурентоспроможність її туристичного господарства дещо поступається подібному показнику Нового Світу через значну частку регіону у світовому експорті. При цьому слід мати на увазі, що показники конкурентоспроможності туристичного виробництва різних країн та регіонів світу, отримані за методикою коефіцієнтів RCA є досить умовними, характеризують відношення середньостатистичного туриста до можливості здійснення подорожі у той чи інший регіон світу, не враховують реальних географічних відстаней, різниць у доходах туристів та місцевих жителів, інші екзогенні чинники (політичний, економічний, екологічний тощо).

Інший спосіб оцінювання ефективності функціонування туристичних систем на мегарівні – це оцінювання конкурентоспроможності туристичної індустрії країн світу за індексом конкурентоспроможності. Звіт “Travel and Tourism Competitiveness Report” (Конкурентоспроможність у сфері подорожей та туризму) від Світового економічного форуму (WEF) підготовлено у співпраці зі Стратегічним партнером із розробки Booz&Co, з партнерами – Світовою організацією туризму (ЮНВТО), Світовою Радою з подорожей та туризму (WTTC), Міжнародною асоціацією повітряного транспорту (IATA), Міжнародним Союзом із збереження природи (IUCN), аудиторською фірмою Deloitte та було вперше опубліковано у 2007 р. з поданням даних про 124 країни світу, у 2009 вже були дані по 133, у 2011 р. – по 139 і в 2015р. – по 141 країні світу. Індекс (показник) конкурентоспроможності країн з подорожей та туризму (індустрії туризму) відображає загальну оцінку чинників, що сприяють розвитку туристичного бізнесу в окремих країнах, а не привабливість країн як туристичних дестинацій. Індекс ТТСІ оцінює та вимірює «набір чинників та політик», що забезпечують сталий розвиток сектору подорожей і туризму, що, своєю чергою, забезпечує успішний розвиток та конкурентоспроможність країни» [7]. Згідно гасла «Зростання, незважаючи на перешкоди» («Growing

Through Shocks», англ.) у доповіді 2015 пояснюється, чому на сектор подорожей та туризму ґрунтовно не вплинули дестабілізуючі щодо туризму чинники і чому світовий туризм розвивався динамічніше, ніж уся світова економіка. Доповідь ранжує країни за величиною індексу конкурентоспроможності у сфері подорожей та туризму (англ. TTCI) з градацією від 1 до 7 на підставі оцінювання країн за трьома головними субіндексами (субпоказниками): 1) регулятивні основи; 2) середовище турбізнесу та інфраструктура; 3) людські, культурні та природні ресурси для розвитку туризму та подорожей. У свою чергу субіндекси включають 14 складників (pillars,англ.) (рис.1).

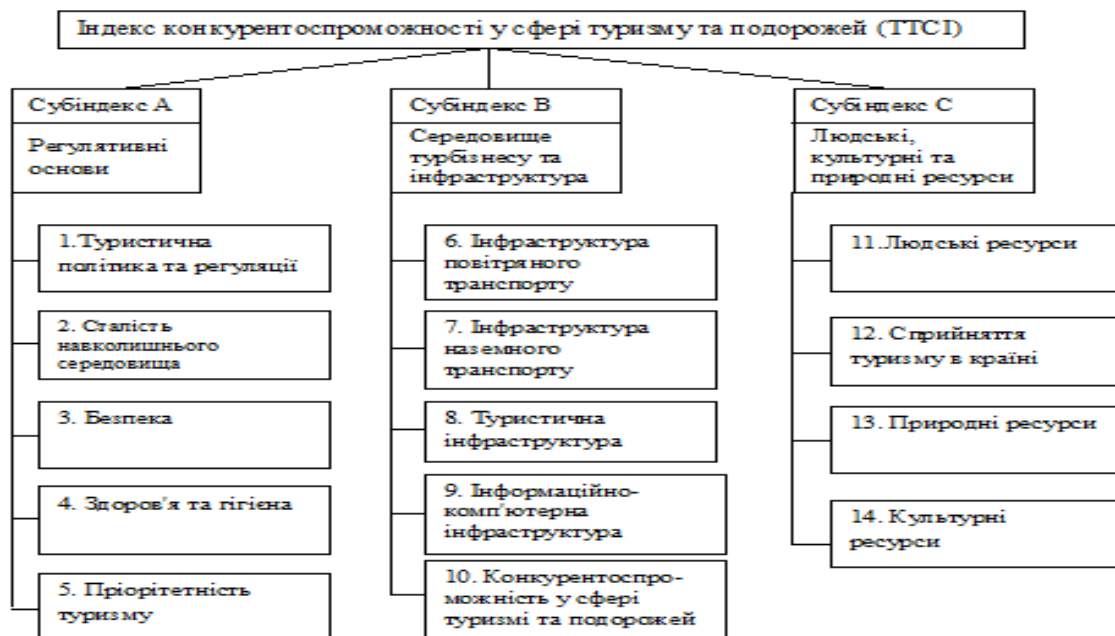

Рис. 1. Структура Індексу конкурентоспроможності у сфері туризму та подорожей (ТТСІ)¹

¹ Складено авторами за [7]

Список використаних джерел:

1. Морозова Н.С. Концепция формирования и развития конкуренции в туризме: монография / Н.С.Морозова.– М.:Рос НОУ, 2011.– 283 с.
2. Сорокина Т. В. Управление конкурентоспособностью объектов индустрии гостеприимства : теория и методология: автореферат дис. д-ра экономических наук/ Т. В. Сорокина. – М., 2011.- 30 с.

3. Crouch G.I. Tourism, competitiveness and social prosperity/ G.I. crouch, J.R. Ritchi // Journal of Business Research.- 1999.- №44.-PP.137-152.

4. Dwyer L. Destination competitiveness: a model and indicators/L. Dwyer, C.W.Kim // Current issues of Tourism.-2003.- Vol.6, 35.- PP.369-413.

5. Forsyth P. Exchange rate changes and the cost competitiveness of international airlines: the aviation trade weighted index/ P. Forsyth, L. Dwyer// Research in Transport Economics.-2010.- Vol.24.- PP.2117.

6. Ушаков Д.С. Экономика туристской отрасли: уч. пос. /Д. С. Ушаков.- Ростов н/Д:НЦ «Март», Феникс, 2010.– 446с.

7. Travel and Tourism Competitiveness Report 2015 [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.wforum.org/docs/WEF_TTCReport_2015.pdf.